במקהלות ברכו אלהים. מע"ג דמקהלות תרי קהלות משמע מין שבדת לחלק בין עשרה לעשרים לענין שום מילתא ומקהלות דעלמא נעי למימר ומיהו בירושלמי דריש במקהלת כתיב [א] מסר ר"ו: **המוכה** לעובר קנה. מע"ג דשמואל גופיה פסיק כרבי יוחנן הסנדלר (לקמן דף נח:) דמקדים מעשה ידי שמו המוסר חולין דמין מדם מקדים דבר שלא בא לעולם וכל שכן לדבר שלא בא לעולם דגרע טפי כדאמרינן בסוף פרק קמא דגיטין (דף יג: ושם) דקאמר אפילו לרבי מאיר דאמר מדם מקנה דבר שלא בא לעולם כגון שלא בא לעולם לא אמר מדם לדבר שלא בא לעולם לא אמר מ"מ שמואל חשיב עובר בא לעולם מי נמי שמואל אית ליה טפי מדם מקנה לדבר שלא בא לעולם ממה שמקנה דבר שלא בא לעולם והיינו סוגיא דפרק קמא דגיטין (ג"ז שם) אתיא אליבא דרבי הוצא וכן מנינו רב נחמן דאמר הפוכה מדרב הוצא דרב הוצא אית ליה[ו] בפירות דקל משמע לעולם אין יכול לחזור בו וגבי עובר קאמר[ז] אף לכשתלך לא קנה ורב נחמן סבר לכשתלך קנה ופירות דקל קאמר אף משמע לעולם יכול לחזור בו:

(שייך לע"ל) **הורוה בית הלל.** גבי הילני המלכה מע"ג דמשמע משמועתי היתה שהרי שם מונצו המלך היתה כדאמר ביומא (דף נ. ושם) ומלכות הולדום מלה ושלש שנה בפני הבית והגלו לא נהג נשיאותו עד שלש שנים לאחר מלכות הולדום כדאמרינן (שבת טו.) הגלו ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מלה שנה מכל מקום כבר היו לו תלמידים שהורו: (שייך לע"ל) **והא בועז אלמון שנשא אלמנה הוה.** ולו דוקא אלמנה דכשנשאת למחלון [ח] (וכליון) היתה נכרית אלא כיון דבעולה היא כאלמנה חשיב לה: (שייך לע"ל) **באלמנה שנשאת לאחר.** לכיון שאין שייכה אלמונים יש לנדון כל שבעה:

שנאמר ויקח בועז עשרה **אנשים.** ומסקינן כלה דמייתי קרא דויבדכו את רבקה (בראשית כד) אינה למימר דהתם ברכת אירוסין והכא ברכת נישואין ויש ללמוד משם שיש לנהוג ברכת אירוסין לאחר המקדשת על ידי שליח שהרי אליעזר שליח היה ונראה דאחר שנתעברה היא דעשרה לא מיתסרא אלא משום ולא לחייבי קרא דויקח בועז עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה ויקח עשרה אנשים שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ואידך אם כן לימא קרא מבטן מאי ממקור על עסקי מקור ורבי אבהו בהאי קרא דרב נחמן מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה למידרש [ט] עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית דאי סלקא דעתך לברכה לא סגיא דלאו זקנים ואידך אי סלקא דעתך למידרש לא סגיא דלאו עשרה אין לפרסומי מילתא [י] וכדאמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק ואייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה והלכתא [יא] המזכה לעובר לא קנה: תנו רבנן מברכין [יב] ברכת חתנים [יג] בבית חתנים ר' יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה אמר אביי וביהודה שנו [יד] מפני שמתייחד עמה תניא אידך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים וברכת אירוסין בבית האירוסין ברכת האירוסין מאי מברך רבין בר רב אדא ורבה בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב יהודה אמרי [טו] בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקדושין רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה [טז] בא"י מקדש ישראל על ידי חופה וקדושין מאן דלא חתים מידי דהוה אברכת מצות ומאן דחתים מידי דהוה אברכת פירות ואברכת מצות: ת"ר מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה אמר רב יהודה [יז] והוא שבאו פנים חדשות מאי מברך אמר רב יהודה בא"י אמ"ה שהכל

מיתיבי מברכין לבתולה שבעה ולאלמנה יום אחד מאי לאו אפילו אלמנה שנשאת לבחור לא לאלמון אבל לבחור מאי שבעה אי הכי ליתני מברכין לבתולה שבעה ולאלמנה שנשאת לבחור שבעה ולאלמנה יום אחד מילתא פסיקתא קתני דליכא בתולה דבצרה משבעה וליכא אלמנה דבצרה מיום אחד: גופא אמר רב נחמן אמר לי הונא בר נתן תנא מנין לברכת חתנים בעשרה שנאמר [1] ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה ורבי אבהו אמר מהכא [2] במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ורב נחמן בהאי קרא דרבי אבהו מאי דריש ביה מיבעי ליה לכדתניא היה ר"מ אומר [ט] מנין שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ואידך אם כן לימא קרא מבטן מאי ממקור על עסקי מקור ורבי אבהו בהאי קרא דרב נחמן מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה למידרש [ט] עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית דאי סלקא דעתך לברכה לא סגיא דלאו זקנים ואידך אי סלקא דעתך למידרש לא סגיא דלאו עשרה אין לפרסומי מילתא [י] וכדאמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק ואייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה והלכתא [יא] המזכה לעובר לא קנה: תנו רבנן מברכין [יב] ברכת חתנים [יג] בבית חתנים ר' יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה אמר אביי וביהודה שנו [יד] מפני שמתייחד עמה תניא אידך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים וברכת אירוסין בבית האירוסין ברכת האירוסין מאי מברך רבין בר רב אדא ורבה בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב יהודה אמרי [טו] בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקדושין רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה [טז] בא"י מקדש ישראל על ידי חופה וקדושין מאן דלא חתים מידי דהוה אברכת מצות ומאן דחתים מידי דהוה אברכת פירות ואברכת מצות: ת"ר מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה אמר רב יהודה [יז] והוא שבאו פנים חדשות מאי מברך אמר רב יהודה בא"י אמ"ה שהכל

מברכין לבתולה שבעה. לקמן מפרש כשבאו פנים חדשות מברך כולן כל ימי המשתה ומי לא מברך חדש: **במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל.** על ברכת מקור לריך קהל והיינו עשרה כמו הקהל את העדה (במדבר כ) ומין הקהל בפחות מעדה ועדה עשרה כדילפינן (ברכות דף כא:) מעדת מרגלים עד מתי לעדה הרעה [ד] ילפו יהושע וכלב: **בגדתאה.** עיר שבבבל ושמה בגדת. בפסק סדרו של רב שרירא גאון היא מזכרת: **המוכה.** מתנה על ידי אחר: **לעובר.** שבמעי אמו קנה: **בבית חתנים.** כשנכנסה לחופת יקותיאל: **לף בבית האירוסין.** כשמקדשה מבחוץ לכן ברכת חתנים כדמפרש: **אמר אביי וביהודה שנו.** [הא דר"י ביהודה שנו]: **שמתייחד עמה.** בתירוסין כדי שיהא לבו גס בה. בגדתאה היה ר"מ אומר [ט] מנין שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ואידך אם כן לימא קרא מבטן מאי ממקור על עסקי מקור ורבי אבהו בהאי קרא דרב נחמן מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה למידרש [ט] עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית דאי סלקא דעתך לברכה לא סגיא דלאו זקנים ואידך אי סלקא דעתך למידרש לא סגיא דלאו עשרה אין לפרסומי מילתא [י] וכדאמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק ואייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה והלכתא [יא] המזכה לעובר לא קנה: תנו רבנן מברכין [יב] ברכת חתנים [יג] בבית חתנים ר' יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה אמר אביי וביהודה שנו [יד] מפני שמתייחד עמה תניא אידך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים וברכת אירוסין בבית האירוסין ברכת האירוסין מאי מברך רבין בר רב אדא ורבה בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב יהודה אמרי [טו] בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקדושין רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה [טז] בא"י מקדש ישראל על ידי חופה וקדושין מאן דלא חתים מידי דהוה אברכת מצות ומאן דחתים מידי דהוה אברכת פירות ואברכת מצות: ת"ר מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה אמר רב יהודה [יז] והוא שבאו פנים חדשות מאי מברך אמר רב יהודה בא"י אמ"ה שהכל

בגדתאה. בעל מגדל, ג"ל שם מקום שהוא נבנה שמתו מגדל (יבמות סז).

פוק ואייתי לי בי עשרה. לפרסם שם הנכר (שם).

ואסר לנו את הארוסות. מדרבנן. שגזרו על הייחוד של פנויה ולף מרוסה לף התירו עד שתיכנס לחופה ובנכרה כדפרישית כלה בלא נכרה מסורה לבעלה כנדה ומדרבנן נמי מברכין ונוהו ואסר לנו כדלמטן כנכר חנוכה (שבת דף כג.): **והפיר לנו.** את נשותינו הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין: **אשר ברא פירות.** בורא פרי הען: **ברא מזון.** על המחיה ועל המילה לכיון לכולה מדף הולמה היא ומין הפסק בקשה בינתיים לף בעיא תמיה כדאמר בערבי פסחים (פסחים דף קה.) ברכת המזון טעמא מאי משום דהולמה היא לף נמי כולה הולמה היא: **מידי דהוה אקידושין.** כיון דבלשון קדושה היא בקידוש היום תמניון נה כי האם דבהתיא תמניון משום דיש נה הפסק נגון כי הוא יום תחלה למקלאי קודש: **והוא שבאו.** אל המשתה: **פנים חדשות.** בכל יום שלא היו שם לתמול: **מאי מברך אמר רב יהודה הכי.** נראה בעיני סדר ברכות שנסדרו על עסקי הזוג היינו אלא מאשר יכר ואילך שאותה ברכה מתחלת לדבר בשניהם אשר יכר את האשה מדבר בזכר והתקין

מסורת הש"ס

ג) ברכות ג., ב) [יבמות סט. וש"נ], ג) יבמות סז. ד) [זבחים נב.], ה) [במדבר יד], ו) [יבמות נב.], ז) [ב"ק קמב.], ח) [בספר תהלים שלפנינו נדפס מלפ"], ט) יבמות דף נ"ה, י) [ב"ב קמב.], יא) יעב"ץ מ"ז,

תורה אור השלם

1. וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ פֹּה וַיֵּשָׁבוּ: רות ד ב
2. בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים יְיָ מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל: תהלים סח כז

גליון הש"ס

גמ' ברכת חתנים בבית חתנים. ע' סוכה כה ע"ב תד"ה מין שמתה:

מוסף רש"י

תוספות ריי"ד (המשך)

משעת אירוסין ועומדים זמן הרבה. ואח"כ מוסרים אותה לו לחופה לשם נשואין. ומ"ה תנן בפירקין לקמן. חוץ מן הארוסה שביהודה. שאע"פ שהיו מברכים ברכות אירוסין אכתי ארוסה קרי לה עד שימסרנה לו לשם נשואין ונ"ל שכיון שבירך ז' ברכות משעת אירוסין אסור עוד לברכה בשעת נשואין דהוה להו ברכה לבטלה. א"נ י"ל משום אפושי שמחה. וכל מה שמברכין בתוך ז' ימי החתונה אין בם משום ברכה לבטלה והכי נמי עיקר חיתונים הנשואים הם שמה שבירך בשעת האירוסין לא בירך אלא להחיר היחוד ועיקר חתונתיה זו היא. הלכך מברכין אותם בשעת הנשואים: תניא אידך מברכין ברכות חתנים בבית חתנים וברכת האירוסין בבית האירוסין. ברכת האירוסין מאי מברך רבין בר אדא ורב' בר רב אדא תרוייהו משמיה דר"ש אמרי. בא"י אמ"ה אקב"ו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות ע"י חופה וקידושין. רב אחא משמיה דרבא מסיים בא"י מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין מאן דלא מסיים סבר מידי דהוי אברכת פירות ואברכת מצות. ומאן דמסיים סבר מידי דהוי אקדושא דעלמא. פי' שמאריך בה דבריו צריך חתימה וכך הלכה. והאי ואסר לנו את הארוסות

היא מדרבנן שאמרו כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ואפ"ה מברך עליה מידי דהוה אנר חנוכה. ונ"ל דאע"ג שכל המצות מברכין ברכת חתנים כל ז'. אמר ר"י והיא שבאו פנים חדשות. פי' ברכות חתנים הוא ז' ברכות. ומ"ה צריך פנים חדשות אדם נשואה ואינו זכאי לא במציאותי' ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה. ואם מתה אינה יורשה וכן הוא אינו חייב לה בשאר כסות ועונה ולא נקראת אשתו נשואה אלא כשמוסרים אותה לו לשם נשואין. דמסירה קונה שתהיה אשתו לכל דבר ולא ז' ברכות דז' ברכות לא עבדי אלא שיהא מותר להתיחד עמה. וכן דרך קהילות ממניאה שמברכים ז' ברכות

א"ר נחמן א"ר הונא תנא מנין לברכת חתנים שהוא בעשרה שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים וכו'. ור' אבהו אמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. פי' בה"ג בשעה שאתה מברך על המקור משום פריה ורביה עשה קהילה. א"ר יוסף הלוי הני ז' ברכות דמברכים בבית חתנים בין בשעת הכניסה בין בשעת המשתה בדאיכא פנים חדשות בין אשר ברא. בדליכא פנים חדשות לא מברכינן לה אלא בעשרה. דאר"י אר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז' וחתנים מן המנין. ואשר ברא כיון דמברכת חתנים הוא לא מברכין לה בדליכא פנים חדשות אלא בעשרה. ואינו נ"ל דכל היכא דאמרי ברכת חתנים לא משמע אלא ז' ברכות ולא אשר ברא בלחוד דהכי אמרינן ברכת חתנים כל ז'. ואמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות. אלמא לא מיקרייא ברכת חתנים אלא ז' ברכות. דהא אשר ברא בלחוד לא בעיא פנים חדשות. והלכך כי אר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז' על ז' ברכות ובדאיכא פנים חדשות. אבל אשר ברא נ"ל כיון שהוא עיקר ברכת חתנות שחייב לברכה בכל יום אפילו אם אכל החתן יחיד חייב לאומרה. הגה"ה (והרב פוסק (כר') [בשם רבינו] יצחק הלוי ואפי' ברכת אשר ברא לבדו צריכה עשרה.) ת"ר מברכין ברכת חתנים בבית חתנים ר"י אומר אף בבית האירוסין מברכין אותן. אמר אביי ביהודה שנו מפני שמתייחד עמה. פי' ביהודה הי' מיחדים אותם משעת אירוסין כדי שיהא לבו גס בה. ולפיכך מברכים אותם ברכת חתנים תחלה ותניא במס' כלה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. ואע"ג דהוו מברכי להו משעת אירוסין דין ארוסה יש לה ולא דין